

Ray Bradbury (1920 – 2012): 451 stupňů Fahrenheita (1953)

Struktura zkoušky:

I. Beletristický text:

A. Literární druh a žánr, umělecký směr / tvůrčí skupina, literárněhistorický kontext, údaje o autorovi ve vztahu k dílu;

B. 1. Doba a místo (děje); 2. Hlavní postavy a jejich charakteristika;

3. Námět, témata, hlavní motivy; 4. Zvláštnosti kompozice;

C. Jazykové zvláštnosti a kulturní souvislosti.

„Někdy si myslím, že šoféři vůbec nevědí, jak vypadá tráva nebo květiny, protože nikdy nejedou dost pomalu, aby je viděli,“ řekla. „Kdyby člověk ukázal šoférovi zelenou kaňku, řekne: ‚To je tráva!‘ (...) Strýček jel jednou na dálnici pomalu. Jel jenom šedesátkou a zavřeli ho na dva dny. Nepřipadá vám to směšné a taky smutné?“

„Moc přemýšlíte,“ řekl Montag stísněně.

„Málokdy se dívám na telestěny a málokdy chodím na závody nebo do zábavních parků. Proto mám asi spoustu času na bláznivé myšlenky. (...) Vsaďte se, že vím ještě něco, co vy nevíte. Ráno je na trávě rosa!“

Najednou si nemohl vzpomenout, jestli tohle věděl, nebo ne, a to ho podráždilo. (...)

„Dobrou noc!“ Vykročila k domu. Potom jako by si na něco vzpomněla, vrátila se a zvědavě a udiveně si ho prohlížela. „Jste šťastný?“ zeptala se.

„Co jestli jsem?“ zvolal.

Ale ona zmizela, odběhla v měsíčním svitu. Domovní dveře se neslyšně zavřely.

„Šťastný! Takový nesmysl.“

„Co dávají dnes odpoledne?“ zeptal se unaveně.

Podruhé už od listin nevzhlédla. „Za deset minut začne hra ze seriálu ‚Hrajte s námi!‘ Poslala jsem jim pár prázdných tubiček a dnes jsem dostala poštou svoji úlohu. Natáčejí hry tak, že jedna role není obsazená. Je to nový nápad. Chybí hospodyně, a to jsem já. Když přijde na řadu vynechávka, všichni se na mě ze stěn podívají a já doplním, co tam není. (...)

„O čem je ta hra?“

„Vždyť jsem ti to právě vykládala. Je v ní ten Bob a Ruth a Helena.“

„Ach tak.“

„Je to moc prima. A bude to ještě daleko zábavnější, až si budeme moct dovolit čtvrtou stěnu. Jak dlouho to může trvat, než našetříme tolik, abychom mohli dát čtvrtou stěnu vybourat a zasadit místo ní telestěnu? Stojí jen dva tisíce dolarů.“

„To je třetina mého ročního příjmu.“

„Jsou to jen dva tisíce,“ odpověděla.

Beatty se zadíval na kouřové kroužky, které vydechl do vzduchu. „Představ si to. Člověk devatenáctého století se svými koňmi, psy, kočáry, pomalým pohybem. A pak, ve dvacátém století — pusť kameru rychleji! Knihy se zkrátily. Zkondenzovaly. Vykuchali je. Víc obrázků než textu. Všechno se sesychá na vtip, na senzační závěr.“

„Senzační závěr,“ přikývla Mildred.

„Seškrtali klasiky na patnáctiminutový rozhlasový program, pak je znova seškrtali, aby se vešli na jednu stránku, a nakonec to dotáhli na deseti nebo dvanáctiřádkové heslo v naučném slovníku. Já samozřejmě přeháním. Slovníky byly pro rychlou informaci. Ale našlo se mnoho těch, kteří všechno, co věděli o Hamletovi (ty ten titul znáš určitě, Montagu, pro vás, paní Montagová, je to pravděpodobně jen podvědomá vzpomínka na nějaký titul), kteří, jak říkám, všechno, co věděli o Hamletovi, vyčetli z jednostránkového výtahu v knížce, která hlásala: Teď si můžete konečně přečíst všechny klasiky: držte krok se sousedem! Je ti jasné, kam to vede? Z dětského pokoje na

univerzitu a zpátky do dětského pokoje. To je graf intelektuálního vývoje za posledních pět století nebo o trochu déle.“ (...)

„Školní docházka se zkracuje, kázeň se uvolňuje, přestává se učit filozofie, dějepis, cizí jazyky. Angličtina a pravopis se postupně čím dál víc zanedbávají, až se nakonec ignorují skoro úplně. Žije se ze dne na den, lidi se starají jen o výhodné místo a po práci je všude plno zábavy. Nač se učit něco víc než mačkat knoflíky, otáčet vypínačem, utahovat matky a spojovat kontakty?“ (...)

Všichni musíme být stejní. Nejsou všichni zrozeni svobodní a sobě rovní, jak říká Ústava, ale všichni jsou srovnání. Jeden každý je věrný obraz všech ostatních; teprve pak jsou všichni šťastní, protože tu nejsou žádní velikáni, před kterými by se člověk cítil bezvýznamný nebo podle nichž by se mohl měřit. Tak je to! Kniha v sousedství je jako nabitá puška. Spal ji! Vyndej ze zbraně náboj! Zlom lidskou mysl! Bůh ví, kdo by se stal terčem sečtělého člověka?“

II. Nebeletristický text:

A. Funkční styl, obsah, účel, vztah k prvnímu textu;

B. Jazykové apod. zvláštnosti.

Jiří Písek: Autoritativní tendence globálního kapitalismu

Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně.

V roce 2007 vydal americký filozof Benjamin Barber přelomovou knihu s názvem *Consumed*. Barber v ní líčí podle něj sílící nebezpečí ohrožení demokracie, které pochází z oblasti konzumu, a především pak procesy, jež jdou Amerikou napříč (ale i všemi ostatními zeměmi globalizovaného kapitálu). Za tyto nejzávažnější a autoritativními prvky se vyznačující trendy považuje infantilizaci a privatizaci společnosti. (...)

Jedním trendem, který pojem infantilizace zahrnuje, je modelování potřeb dospělých lidí, které se stále více a více podobají a navazují na potřeby, které ve většině společností můžeme identifikovat jako potřeby dětské, nedovyvinuté. Druhým trendem je nekompromisní zaměření nabídky trhu na stále mladší lidi (konzumenty) – tento směr kapitalismu v dnešním systému přináší (příznačně) pohádkové zisky. (...)

Proslulá kniha Neila Postmana *Ubavit se k smrti* končí kapitolou s názvem *Huxleyovské varování*. Právě v ní se autor věnuje nebezpečím, jež jsou skryta ve světě nekonečné zábavy. Odkaz na Aldouse Huxleyho nám dává jasně najevo, jakého typu společnosti se autor děsil, že přijde, pokud lidé nezačnou bedlivěji naslouchat či vytvářet kritické hlasy proti mediální moci. Postman varuje: „Nechávají-li se lidé rozptylovat trivialitami, stane-li se z kulturního života nekonečný koloběh zábavy, změní-li se seriózní veřejná komunikace v dětské žvatlání – stručně řečeno, stane-li se z lidí obecnost a z veřejných záležitostí zábavná show –, národ se ocitá v nebezpečí a smrt jeho kultury se stává reálnou možností.“ (Postman 1999, 164)

Totalitarismus přichází i do života v západní společnosti. Na rozdíl od azantních metod třeba pod vládou komunistů. spočívá na subtilních prostředcích: ohlupující reklama, interaktivní pořady („stěny“), trivializující média i vzdělání... Vzepřít se znamená sebekriminalizaci.

Text je odborný. vybraná ukázka má však blízko k esejistické formě publicistického stylu. Mísí se tu totiž odborná náplň (zdůrazněná citací z odborné literatury), esteticky zvládnuté hodnotící výrazy (nekompromisní zaměření, až sarkastická zmínka o pohádkových ziscích...) a je zřejmé, že text provokuje další otázky. Zmiňovaný Aldous Huxley je anglický spisovatel, autor oceňovaného antiutopického románu Konec civilizace (mimořádně, během své učitelské dráhy měl za studenta George Orwella, ovšem na rozdíl od něj se soustřeďoval na kritický obraz západní společnosti). Odkaz (Postman 1999, 164) znamená, že úplný název knihy najdeme - podle jejího vrocení - v závěrečném seznamu použité literatury, poslední číslo se vztahuje ke stránce, z níž je čerpáno.

Podle vašeho názoru, jak to je s totalitním ohrožením české společnosti?

Raymond Douglas Bradbury (*22. srpen 1920, Waukegan, Illinois – †5. červen 2012, Los Angeles, Kalifornie) byl americký romanopisec, povídkář, básník, esejista, autor mnoha scénářů a divadelních her. Napsal množství hororových a sci-fi románů a povídek.

Narodil se rodičům Esther Moberg Bradburyové, původem ze Švédska, a Leonardu Spaulding Bradburymu. Měl dva starší bratry dvojčata, z nichž jeden zemřel v roce 1918. Jeho dědeček i pradědeček z otcovy strany byli vydavatelé novin. Šlo o příbuzného amerického akademika a odborníka na Shakespeara, Douglase Spauldinga. Navíc byl přímým potomkem Marie Bradburyové, která byla souzena, shledána vinnou a odsouzena k pověšení jako čarodějnice v Salemu ve státě Massachusetts v roce 1692. Byla vdaná za kapitána Thomase Bradburyho ze Salisbury v Massachusetts.

Jeho matka Esther Moberg dbala na to, aby syn nebyl ochuzen o základy evropské kultury. Od dětství ho seznamovala také s řeckou, římskou a severskou mytologií. Sama byla obdivovatelkou filmového umění a své nadšení přenesla i na syna, který svůj zájem rozšířil ještě o divadlo, cirkusy, kouzelnická představení a komiksy (to byl také zdroj inspirace pro jeho povídky), byl nadšeným čtenářem Edgara Allana Poea, Edgara R. Burroughse, Ambrose Bierceho a H. P. Lovecrafta. Ve dvanácti letech se Bradbury s rodinou přestěhoval do Tusconu v Arizoně. Jeho otec přišel o práci a v té době se v Rayovi zakořenilo silné sociální vnímání a citění. V Tusconu sice strávil pouze rok, ale považuje toto období za jedno z nejkrásnějších. Hrál a zpíval při ochotnických představeních, v rozhlasové stanici předčítal v pořadech pro děti a poprvé se pokoušel psát. Pak se Bradburyovi přestěhovali do Los Angeles, kde autor žil až do své smrti, tedy skoro osmdesát let. Na tamní střední škole navštěvoval dramatický kroužek a přispíval do školních časopisů. Vzdělání ukončil v roce 1938 v osmnácti letech a rozhodl se pro spisovatelskou dráhu. Několik prvních let se živil jako kamelot a jeho první povídky vyšly v časopise Weird Tales začátkem čtyřicátých let.

V roce 1947 se Ray Bradbury oženil s Margueritou, se kterou se seznámil v knihkupectví a nakladatelství. V témže roce vydává svou první debutovou sbírku Dark Carnival (Temný karneval). O tři roky později vydává The Martian Chronicles (Martánská kronika) a okamžitě je z něj hvězda první velikosti. Martánská kronika u nás poprvé vyšla v roce 1959.

Ray Bradbury má u nás své čtenáře i mezi těmi, kteří nejsou vysloveně fanoušky science fiction. Možná to způsobil jeho téměř básnický jazyk a dokonalý literární styl, možná je to odraz toho, že na rozdíl od „tvrdé SF“ nikdy nekladl důraz na fyzikální věrohodnost prostředí a děje. Šlo mu vždy o něco zcela jiného: Rekvizity science fiction používal jen proto, aby zkoumal člověka, jeho morální úroveň, různost povah a charakterů, jeho psychologické meze, a aby okouzloval čtenáře i sama sebe fantastickým „kdyby“.

Své povídky často shrnoval do reprezentativních sborníků. Většina Bradburyových příběhů se odehrává v jeho rodném městě Waunegan nebo v jeho okolí. Bradbury celkem vydal přes 400 samostatných povídek.

Bradbury ovšem nepsal jen povídky nebo sci-fi romány, byl rovněž autorem divadelních her, scénářů, článků, esejů, předmluv, doslovů, knižních i filmových recenzí, hororů, básní a zabrousil dokonce i do detektivního žánru románem *Smrt je osamělá záležitost* (1985). Těžištěm jeho tvorby však zůstávají povídky.

Z románové tvorby, kromě *Mart'anské kroniky*, to byla díla *Pampeliškové víno* (1957), *Così zlého visí ve vzduchu* (1962), a především *451 stupňů Fahrenheita* (1953), které bylo i zfilmováno.